

Studia Bezpieczeństwa Narodowego
Zeszyt 28 (2023)
ISSN 2028-2677, s. 27-52
DOI: 10.37055/sbn/168848

Instytut Bezpieczeństwa i Obronności
Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna
w Warszawie

National Security Studies
Volume 28 (2023)
ISSN 2028-2677, pp. 27-52
DOI: 10.37055/sbn/168848

Institute of Security and Defense
Faculty of Security, Logistics and Management
Military University of Technology
in Warsaw

ADAPTACJA SOJUSZU PÓŁNOCNOATLANTYCKIEGO DO NOWYCH ZAGROŻEŃ KREOWANYCH PRZEZ FEDERACJĘ ROSYJSKĄ

THE NORTH ATLANTIC ALLIANCE'S ADAPTATION TO THE NEW THREATS POSED BY THE RUSSIAN FEDERATION

Marcin Miszczuk

Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych w Kielcach

Abstrakt. Celem niniejszego artykułu jest eksplanacja dotychczas podejmowanych oraz prognoza przyszłych działań Sojuszu Północnoatlantyckiego na rzecz adaptacji do nowych zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską. W pracy sformułowano następujący problem badawczy: Jakie działania podejmuje i może podejmować w przyszłości Sojusz Północnoatlantycki, by adaptować się do nowych zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską? W trakcie realizacji procesu badawczego ustalono, iż nowe wyzwania i zagrożenia dla Sojuszu Północnoatlantyckiego wynikają z dążeń Federacji Rosyjskiej do rewizji porządku międzynarodowego poprzez rywalizację ekonomiczną i presję polityczną z kluczową rolą siły zbrojnej, która jest podstawą osiągnięcia celów strategicznych polityki zagranicznej. Siła zbrojna wykorzystywana jest przez Rosję zarówno w formie symetrycznych działań zbrojnych, jak i hybrydowych form oddziaływania. Wojna na Ukrainie pokazała, iż Federacja Rosyjska jest zdolna i gotowa do prowadzenia otwartego konfliktu zbrojnego. Ewolucja zagrożeń pozwala przypuszczać, iż to siła zbrojna będzie w perspektywie kolejnej dekady głównym argumentem wykorzystywanym przez Rosję do osiągnięcia celów strategicznych. Adaptacja NATO do wyzwań środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego polega przede wszystkim na rozszerzaniu sojuszniczych zdolności do odstraszenia i obrony, zwiększaniu ilości i jakości sił zbrojnych rozmieszczonych na wschodniej flance Sojuszu oraz zmianach koncepcyjno-organizacyjnych, które pozwolą dostosować działanie Sojuszu Północnoatlantyckiego do wyzwań i zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską. Przypuszcza się, iż przyszłe działania adaptacyjne NATO mogą być związane ze zwiększaniem wydatków na obronę państw członkowskich, intensyfikacją procesu pozyskiwania sprzętu i uzbrojenia oraz rozwojem zdolności sił zbrojnych NATO w zakresie odstraszenia nuklearnego i wykorzystania broni precyzyjnego rażenia.

Słowa kluczowe: NATO, Federacja Rosyjska, siły zbrojne, zagrożenia, adaptacja

Abstract. The purpose of this article is to explore the North Atlantic Alliance's efforts to adapt to new threats created by the Russian Federation and to forecast future actions, which may be undertaken in

this area. The following research problem was formulated in the work: What actions is and may be taken by the North Atlantic Alliance in the future to adapt to new threats created by the Russian Federation? In the course of the research process, it was determined that the new challenges and threats to the North Atlantic Alliance arise from the Russian Federation's efforts to revise the international order, through economic rivalry and political pressure with the key role of military force, as the basis for achieving strategic foreign policy goals. Military force is used by Russia both in the form of symmetrical military actions and hybrid forms of influence. The war in Ukraine has shown that the Russian Federation is capable and ready to conduct open armed conflict. The evolution of threats allows to assume that armed force will be the main argument used by Russia to achieve its strategic goals over the next decade. NATO's adaptation to the challenges of the international security environment consists primarily of expanding Allied deterrence and defense capabilities, increasing the quantity and quality of the armed forces deployed on the Alliance's eastern flank, conceptual and organizational changes that will adapt the North Atlantic Alliance's operations to the challenges and threats created by the Russian Federation. It is presumed that NATO's future adaptation activities may be related to increasing defense spending by member states, intensifying the process of acquiring equipment and armaments and developing the capabilities of NATO's armed forces in nuclear deterrence and the use of precision-guided weapons.

Keywords: NATO, Russian Federation, armed forces, threats, adaptation

Wprowadzenie

Działania Federacji Rosyjskiej (FR) podejmowane na rzecz podważenia obowiązującego porządku międzynarodowego oraz osłabienia bezpieczeństwa euroatlantyckiego w ostatniej dekadzie stanowią podstawowe źródło zagrożeń dla Sojuszu Północnoatlantyckiego. Intensyfikacja rosyjskich ambicji w zakresie odbudowy strefy wpływów w obszarze poradzieckim zmaterializowała się w 2014 roku, kiedy Federacja Rosyjska doprowadziła do aneksji Krymu oraz podjęła działania zbrojne na wschodzie Ukrainy. Federacja Rosyjska osiągnęła swoje cele strategiczne w 2014 roku wykorzystując militarne i niekinetyczne środki oddziaływania, wpisujące się w instrumentarium charakterystyczne dla wojny hybrydowej, prowadzonej poniżej otwartego konfliktu zbrojnego. W odpowiedzi na wyzwania i zagrożenia kreowane przez Federację Rosyjską, Sojusz Północnoatlantycki konsekwentnie realizuje szerokie działania adaptacyjne w obszarze organizacyjnym oraz pozyskiwania zdolności przez siły zbrojne. Na przestrzeni ostatniej dekady obserwuje się ewolucję charakteru zagrożeń, które związane są ze zmianą strategiczną w obszarze sposobów i mechanizmów działania Federacji Rosyjskiej w ramach rywalizacji międzynarodowej. Nowe zagrożenia generowane przez Rosję wymagają podjęcia przez Sojusz Północnoatlantycki aktywnych działań optymalizacyjnych, które pozwolą na przeciwdziałanie potencjalnej agresji, mogącej mieć charakter inwazji zbrojnej.

Rozpoczęcie przez Federację Rosyjską działań zbrojnych na Ukrainie 24 lutego 2022 roku stało się przełomem w percepcji zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską wśród państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego. Rozpoczęcie przez FR pełnoskalowej wojny na Ukrainie przesunęło kolejną granicę zagrożeń, jakie obserwowane były w ostatniej dekadzie. O ile przeważającym sposobem do

osiągania celów strategicznych przez FR do momentu wybuchu wojny na Ukrainie były działania poniżej progu otwartego konfliktu zbrojnego, obejmujące ograniczone użycie sił zbrojnych i szerokie wykorzystywanie działań niekinetycznych, to w momencie rozpoczęcia konfliktu na Ukrainie, podstawowym zagrożeniem dla państw NATO jest groźba podjęcia przez Rosję eksterytorialnej, pełnoskalowej agresji zbrojnej.

Kwerenda dostępnej literatury ujawniła potrzebę uzupełnienia oraz uporządkowania wiedzy z zakresu działań adaptacyjnych Sojuszu Północnoatlantyckiego do nowych zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską. Pomimo bogatego piśmiennictwa dotyczącego działań operacyjnych Federacji Rosyjskiej na Półwyspie Krymskim w roku 2014, publikacji dotyczących teorii wojny nowej generacji Federacji Rosyjskiej, adaptacji NATO do zagrożeń hybrydowych, czy teorii rosyjskiego odstraszenia strategicznego, wyraźnie brakuje zwartych opracowań traktujących o mechanizmach adaptacyjnych Sojuszu Północnoatlantyckiego do nowych zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską. Brak jest również kompleksowych opracowań dotyczących problematyki adaptacji Sojuszu Północnoatlantyckiego do zagrożeń militarnych, które Federacja Rosyjska generuje od czasu aneksji Półwyspu Krymskiego.

Powyższe argumenty potwierdzają, iż problematyka adaptacji NATO do nowych zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską jest szczególnie interesująca poznawczo. W związku z powyższym, kierując się potrzebą badań, sformułowano problem badawczy, który wyraża się w następującym pytaniu: *Jakie działania podejmuje i może podejmować w przyszłości Sojusz Północnoatlantycki, by adaptować się do nowych zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską?* Uzyskanie odpowiedzi na tak postawione pytanie wymagało rozwiązania następujących pytań szczegółowych:

- 1) *Jak zmieniał się charakter zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską dla Sojuszu Północnoatlantyckiego od roku 2014?*
- 2) *Jakie działania podejmuje i może podejmować w przyszłości Sojusz Północnoatlantycki w celu adaptacji do nowych zagrożeń generowanych przez Federację Rosyjską?*

Cel badań został sformułowany w sposób następujący: *Eksplanacja dotychczas podejmowanych oraz prognoza przyszłych działań Sojuszu Północnoatlantyckiego na rzecz adaptacji do nowych zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską.* Odnosząc się do sformułowanych problemów badawczych oraz uwzględniając przyjęte założenia metodyczne do rozwiązania głównego problemu badawczego oraz problemów szczegółowych wykorzystano teoretyczne metody badawcze, wśród których wyróżnić można krytyczną ocenę literatury, analizę, wnioskowanie oraz syntezę.

Zmiana charakteru zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską dla Sojuszu Północnoatlantyckiego od roku 2014

Wojna na Ukrainie, zaangażowanie FR w Syrii i szeroko pojęta rywalizacja z państwami NATO są wypadkową rosyjskiej polityki zagranicznej, obliczonej na rewizję pozimnowojennego układu sił na świecie. W ostatniej dekadzie, główne cele strategiczne Federacji Rosyjskiej koncentrują się wokół rozszerzenia wpływów w państwach położonych w „bliskiej zagranicy”. Jest to działanie mające na celu zablokowanie procesu integracji euroatlantyckiej państw Europy Wschodniej i Kaukazu, wchodzących niegdyś w skład Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Ponadto, kolejnym celem rywalizacji międzynarodowej Federacji Rosyjskiej jest utworzenie szerokiej strefy buforowej, umożliwiającej odsunięcie strefy obrony od rdzenia państwa. Ponadto, Kreml dąży do kształtowania porządku międzynarodowego w kluczowych (z punktu widzenia interesów ekonomicznych i militarnych) punktach globu. Agresywna polityka międzynarodowa FR jest także działaniem mającym na celu redukcję obecności sił zbrojnych Sojuszu Północnoatlantyckiego (przede wszystkim Sił Zbrojnych USA) w Europie. Kluczowe z punktu widzenia FR jest przeciwdziałanie procesowi szerokiej integracji sojuszniczej w zakresie aktywnej obrony oraz tworzenia systemu przeciwrakietowego NATO (Menkiszak 2023, s. 19). Rozwój rosyjskich zdolności antidostępowych, realizacja kluczowych celów polityki międzynarodowej i chęć dominacji na byłym obszarze postsowieckim powodują, iż Federacja Rosyjska w ostatniej dekadzie konsekwentnie podejmuje działania zmierzające do rewizji ładu międzynarodowego, przy użyciu środków militarnych i niekinetycznych narzędzi oddziaływania (Banasik 2021a, s. 10-11).

Działania Federacji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej w ostatniej dekadzie wskazują na praktyczne zastosowanie koncepcji „wojny nowej generacji”, stanowiącej przejaw rosyjskiego myślenia strategicznego w zakresie prowadzenia współczesnych konfliktów. Główne założenia koncepcji zostały przedstawione przez Szefa Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych FR, generała armii Walerija Gierasimowa w 2013 roku. Koncepcja wojny nowej generacji zakłada szerokie zastosowanie środków ekonomicznych, dyplomatycznych, politycznych i informacyjnych. Uzupełnienie niekinetycznego instrumentarium stanowi użycie sił zbrojnych, głównie sił specjalnych, które realizują działania asymetryczne. Zgodnie z założeniami koncepcji, do osiągnięcia powodzenia w rywalizacji międzynarodowej konieczna jest przewaga informacyjna i psychologiczna nad przeciwnikiem, połączona z umiejętnym dozowaniem oddziaływania militarnego i niekinetycznego. Wojna nowej generacji zakłada szerokie zastosowanie nowych technologii, działań w cyberprzestrzeni i działań informacyjnych w mediach społecznościowych (Meissner 2022, s. 138). Wojna nowej generacji jest więc sposobem osiągania przez FR celów strategicznych za pomocą hybrydowego oddziaływania militarnego i niekinetycznego, połączonego z presją

ekonomiczną, dyplomatyczną i psychologiczną, obejmującą również działania w cyberprzestrzeni i zastosowanie nowych technologii. Podsumowując, zgodnie z koncepcją wojny nowej generacji, charakter prowadzenia współczesnych konfliktów przez Federację Rosyjską obejmuje w pierwszej kolejności szerokie zastosowanie działań niemilitarnych, które zastępują działania zbrojne (lub stanowią wstęp do ich rozpoczęcia). W kolejnym etapie Federacja Rosyjska może rozpocząć działania kinetyczne o wysokiej intensywności, połączone z oddziaływaniem hybrydowym na przeciwnika oraz eskalować konflikt w celu osiągnięcia zamierzonego celu politycznego (strategicznego) (Banasik 2021a, s. 93).

Egzemplifikacją zastosowania przez Federację Rosyjską koncepcji wojny nowej generacji była operacja na Krymie z roku 2014. Stanowiła ona przykład umiejętnej kombinacji zdolności, sił i środków w celu osiągnięcia celu politycznego, nie przekraczając progu otwartej wojny. Federacja Rosyjska doprowadziła do aneksji Krymu dzięki szerokiemu zastosowaniu potencjału wojsk lądowych, sił specjalnych oraz nieregularnych formacji paramilitarnych, umiejętnie wkomponowanych w zorganizowaną kampanię informacyjną i wojnę psychologiczną. Federacja Rosyjska inspirowała wystąpienia przeciw legalnym władzom oraz dyskredytowała Ukrainę w światowych mediach. W efekcie, operacja na Krymie zakończyła się dla Federacji Rosyjskiej sukcesem, a co najistotniejsze doprowadziła do osiągnięcia celu strategicznego bez wywoływania otwartego konfliktu zbrojnego. Federacja Rosyjska w ostatniej dekadzie dążyła do wpływania na decyzje polityczne władz państw Europy, poprzez szerokie wykorzystywanie manipulacji, polaryzację społeczeństwa, czy wspieranie mniejszości etnicznych dążących do secesji od państwa.

Ponadto, Federacja Rosyjska podejmuje działania ukierunkowane na destabilizację państw europejskich w wymiarze politycznym. Wielokrotnie udowodniono, iż Kreml wpływa na przebieg i rezultaty wyborów za granicą i angażuje się w finansowanie partii politycznych (także w Europie Zachodniej). Szerokie działania ofensywne Federacji Rosyjskiej podejmowane w celu poróżnienia państw Sojuszu Północnoatlantyckiego w kwestiach bezpieczeństwa strategicznego uwidoczniają się w bieżącej dekadzie. Separatyzm węgierski oraz powolny izolacjonizm Turcji od Sojuszu stanowią istotną przeszkodę w pełnej integracji państw NATO na poziomie politycznym, a przecież w tej właśnie sferze podejmowane są kluczowe decyzje, warunkujące działania operacyjne sił zbrojnych, wyznaczające kierunek procesu pozyskiwania zdolności sił zbrojnych, czy rozszerzania Sojuszu Północnoatlantyckiego o nowe państwa. Sceptyczna postawa Turcji i Węgier w stosunku do procesu akcesyjnego Szwecji do NATO jest tego dobitnym przykładem (IEŚ 2023). Co ciekawe, postawę dystansu wobec Sojuszu Północnoatlantyckiego (w ograniczonym zakresie) prezentuje również Francja. Zarówno Viktor Orbán, jak i Emmanuel Macron są zwolennikami utworzenia europejskich sił zbrojnych, które w założeniu miałyby współdziałać z Sojuszem Północnoatlantyckim, jednak co do zasady byłyby tworem podkreślającym autonomię

strategiczną Europę. Ocenia się, iż Francja dąży do stopniowego wypierania potencjału (wojskowego i ekonomicznego) Stanów Zjednoczonych na kontynencie europejskim, na korzyść budowania wpływów ekonomicznych i militarnych Francji w Europie. Promowanie idei europejskich sił zbrojnych, podważanie wiarygodności Sojuszu Północnoatlantyckiego i amerykańskich gwarancji bezpieczeństwa jest wprost działaniem, które w obecnych uwarunkowaniach bezpieczeństwa międzynarodowego powoduje głębokie rysy na jednolitym wizerunku Sojuszu Północnoatlantyckiego (PR24 2023). Ocenia się, iż działania Francji, Węgier czy Turcji po pierwsze umożliwiają realizację sojuszniczej, zbieżnej komunikacji strategicznej, ponieważ państwa te poprzez *quasi* izolacjonistyczne działania w sferze politycznej i informacyjnej burzą wizerunek jedności NATO. Przekaz, jaki idzie z Paryża i Budapesztu z pewnością jest w Moskwie dogłębnie analizowany, a rosyjskie działania w aspekcie wojny informacyjnej z pewnością zakładają wzmacnianie tendencji secesyjnych państw członkowskich Sojuszu w aspekcie budowania bezpieczeństwa kolektywnego. Można postawić tezę, iż idea armii europejskiej jest w obecnej chwili jedynie mglistą wizją na przyszłość, a Europa potrzebuje gotowej do operacyjnego użycia i odstraszania strategicznego armii tworzonej przez państwa NATO, z istotną rolą Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych.

Rywalizacja Federacji Rosyjskiej z Zachodem przejawia się również w sferze informacyjnej. Stale prowadzona dezinformacja i manipulacje, rozszerzanie zasięgów rosyjskich źródeł opiniotwórczych i destrukcyjna działalność rosyjskich „trolli” internetowych prowadzi do narzucania rosyjskiej narracji w ogólnosiwiatowych mediach i portalach społecznościowych. Uzupełnieniem rosyjskiego instrumentarium prowadzenia rywalizacji międzynarodowej są działania w cyberprzestrzeni, przy pomocy których Federacja Rosyjska wielokrotnie paraliżowała funkcjonowanie kluczowych dziedzin życia państw uznanych za wrogie. Istotnym czynnikiem osiągnięcia celów strategicznych przez Federację Rosyjską jest presja ekonomiczna, w szczególności uzależnienie niektórych państw europejskich od rosyjskich surowców energetycznych.

W ramach rywalizacji międzynarodowej Federacja Rosyjska wielokrotnie demonstrowała zdolności do użycia sił zbrojnych, głównie poprzez organizację ćwiczeń wojskowych oraz liczne incydenty militarne (najczęściej naruszenia przestrzeni powietrznej państw Bałtyckich przez statki powietrzne SZ FR). Wzrost poziomu rywalizacji i presji Federacji Rosyjskiej skierowanej wobec Ukrainy i państw Europy Zachodniej, datowanej na rok 2014 ściśle wpisuje się w teorię odstraszania strategicznego, będącej filarem rosyjskiej polityki zagranicznej. Federacja Rosyjska wykorzystuje przede wszystkim instrumentarium militarne, ale również ekonomiczne, finansowe i psychologiczne do zniechęcenia potencjalnego agresora, co do opłacalności ewentualnego ataku. Wszystkie działania, podejmowane przez FR w odniesieniu do rywalizacji międzynarodowej mają na celu wpłynięcie na decyzje przywódców państw „świata zachodu”, co do podjęcia korzystnych dla Federacji Rosyjskiej decyzji. Chcąc dokonać zwężonej charakterystyki narzędzi wykorzystywanych przez FR

w procesie szerokiego odstraszenia strategicznego należy je podzielić na dwa komponenty: wojskowy i niemilitarny. W skład podsystemu militarnego zalicza się: konwencjonalne siły zbrojne, siły odstraszenia nienuklearnego oraz strategiczne i niestrategiczne siły nuklearne (Banasik 2022a, s. 196-200). Komponent niemilitarny obejmuje wykorzystanie w prowadzeniu rywalizacji międzynarodowej działań politycznych, dyplomatycznych, ekonomicznych, psychologicznych, informacyjnych i ideologicznych (Banasik 2021a, s. 170).

Momentem zwrotnym w kontekście sposobów i metod osiągnięcia przez Federację Rosyjską celów na arenie międzynarodowej było ogłoszenie strategii aktywnej obrony Federacji Rosyjskiej, ogłoszonej w marcu 2019 roku przez generała W. Gierasimowa. W opinii twórców koncepcji, proaktywne przeciwdziałanie zagrożeniom generowanym przez państwa atlantyckie ma predysponować Rosję do wyprzedzającego użycia sił zbrojnych w sytuacji zagrożenia i stworzenia zewnętrznego buforu, oddalającego granicę Federacji Rosyjskiej od Sojuszu Północnoatlantyckiego. Stworzenie nowej strategii skorelowane było również z doświadczeniami z operacyjnego użycia Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej w Syrii. Wnioski z konfliktu syryjskiego pozwalają stwierdzić, iż we współczesnych konfliktach Federacja Rosyjska będzie dążyć do jak najszybszego uzyskania przewagi w zakresie dowodzenia i kontroli oraz optymalizacji działań połączonych na współczesnym polu walki. Zmiany na poziomie koncepcyjnym połączone były z procesem modernizacji Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej i ich transformacją pod względem organizacyjnym. W rosyjskiej strategii aktywnej obrony decydujące znaczenie ma przede wszystkim komponent militarny (Meissner 2022, s.140).

Federacja Rosyjska konsekwentnie podejmowała szereg działań i procesów, których efekty wskazują, iż element siły zbrojnej będzie w najbliższej przyszłości dominującym instrumentem prowadzenia rywalizacji międzynarodowej. Dokonana w okresie ostatnich dziesięciu lat transformacja Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej miała na celu profesjonalizację armii, przygotowanie dużych formacji do prowadzenia działań operacyjnych w krótkim czasie od ogłoszenia mobilizacji, pozyskanie i wprowadzenie do służby nowoczesnego uzbrojenia oraz modernizację strategicznych i niestrategicznych sił nuklearnych. Federacja Rosyjska dąży do uzyskania przewagi nad państwami Sojuszu Północnoatlantyckiego, militaryzując zachodnią część FR (lokalizacja m.in. broni hipersonicznej). Rosyjska flota dysponuje nowoczesnym uzbrojeniem, sprawdzonym w działaniach bojowych w Syrii. Pociski klasy KALIBR oraz hipersoniczne rakiety CYRKON mogą razić cele zlokalizowane w rejonie basenu Morza Bałtyckiego w promieniu setek kilometrów. Federacja Rosyjska pozyskała zdolności antydostępowe, poprzez rozbudowę systemu Anti-Access, Area-Denial, (A2AD). W związku z powyższym, szczególnie w regionie Obwodu Królewieckiego oraz w zachodniej części państwa Federacja Rosyjska posiada znaczne

zdolności w zakresie zapobiegania rozmieszczaniu sił zbrojnych przeciwnika na teatrze i utrudnianiu wykonania manewru (Paździorek 2021, s. 47). Uniemożliwienie wejścia do strefy objętej A2AD oraz utrudnienie działań operacyjnych stanowią kluczowe zagrożenie dla ewentualnej interwencji państw Europy Zachodniej w ramach obrony kolektywnej w przypadku ewentualnej agresji FR na Państwa Bałtyckie lub państwa Europy Środkowo-Wschodniej. Federacja Rosyjska dokonała również znaczącej modernizacji okrętów podwodnych, czołgów, bojowych wozów piechoty oraz broni artyleryjskiej. W warstwie organizacyjnej zmiany polegały przede wszystkim na utworzeniu Narodowego Centrum Kierowania Obroną Federacji Rosyjskiej oraz Dowództw Operacyjno – Strategicznych. Stworzenie nowych organów kierowania miało na celu uproszczenie koordynacji działań operacyjnych na teatrze oraz znaczne zredukowanie czasu potrzebnego na wypracowanie decyzji przez dowódców. Ponadto, zwiększono nacisk na proces mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, a przede wszystkim skrócenie okresu potrzebnego na wejście jednostek i pododdziałów do walki (Kasprzycki, Mickiewicz 2021, s. 18-20). Powyższe argumenty świadczą o tym, iż Federacja Rosyjska przesuwając jednocześnie środek ciężkości rywalizacji międzynarodowej na siły zbrojne, które w domyśle mają stać się podstawowym narzędziem realizacji celów strategicznych państwa, wspierane przez instrumenty niekinetyczne.

Dekada reform Sił Zbrojnych FR, wzrost presji politycznej i dyplomatycznej FR na arenie międzynarodowej, militarne zaangażowanie w Gruzji i Syrii stanowiło przygotowanie do pełnoskalowej wojny, jaką Federacja Rosyjska rozpoczęła 24 lutego 2022 roku na Ukrainie. Inwazja sił zbrojnych FR na Ukrainę była przesunięciem bariery, która w środowisku regionalnego bezpieczeństwa wydawała się być ostatecznie ustalona. Pomimo działań Federacji Rosyjskiej, podejmowanych przez lata poniżej progu wojny wydawało się, iż prowadzenie przez Rosję otwartej, pełnoskalowej agresji zbrojnej wobec suwerennego państwa jest mało prawdopodobne. Było to dobitnym potwierdzeniem, iż „koniec historii” Francisa Fukuyamy był ogłoszony przedwcześnie (Fukuyama 2000, s. 20-25). Rosyjska ofensywa wywołała zjawisko głębokiego szoku wśród państw Sojuszu Północnoatlantyckiego, ponieważ do momentu rozpoczęcia inwazji doniesienia o możliwej agresji wciąż nie były traktowane w pełni poważnie. Wojna na Ukrainie nie jest jedynie regionalną interwencją zbrojną, który łatwo może ulec deeskalacji. Należy podkreślić, iż jest to precedensowy fakt agresji militarnej wobec demokratycznego państwa, której celem jest zmiana ładu i porządku światowego. Prawdopodobnym celem „specjalnej operacji wojskowej” Federacji Rosyjskiej, która miała potrwać maksymalnie kilka tygodni miało być zajęcie stolicy Ukrainy, Okręgu donieckiego i stworzenie korytarza lądowego do okupowanego Krymu. Można przypuszczać, iż Federacja Rosyjska w przypadku powodzenia, zamierzałaby opanować całość terenu wschodniej Ukrainy, znajdującą się na wschód od Dniepru. Zamiarem Moskwy było usunięcie legalnych władz państwowych Ukrainy, zastąpienie marionetkowym rządem, stłumienie oporu

obywateli, zastraszenie społeczeństwa oraz usankcjonowanie przyszłego, uzależnionego politycznie i militarnie od Rosji, statusu Ukrainy (Kasprzycki, Mickiewicz 2021, s. 21).

Agresja Sił Zbrojnych FR na Ukrainę poprzedzona była kampanią informacyjną oraz wojną w cyberprzestrzeni, które ukierunkowane były na legitymizację działań zbrojnych Federacji Rosyjskiej, paraliż kluczowych obszarów funkcjonalnych Ukrainy jako państwa oraz zakłócenie funkcjonowania systemu dowodzenia i kierowania ukraińskich sił zbrojnych. Kolejnym etapem agresji Federacji Rosyjskiej było szerokie użycie środków walki elektronicznej. Równoległe z działaniami wojsk lądowych, Federacja Rosyjska szeroko wykorzystywała uderzenia bronią precyzyjnego rażenia na kluczowe cele wojskowe i infrastrukturę cywilną na Ukrainie (Meissner 2022, s. 142). Federacja Rosyjska stosuje w wojnie na Ukrainie szerokie instrumentarium militarne, uzupełnianie asymetrycznymi metodami prowadzenia walki zbrojnej i działaniami hybrydowymi. Brak sukcesu rosyjskiej „operacji specjalnej” wynika z kilku czynników, spośród których najważniejsze to: nieskuteczna realizacja zakładanej koncepcji operacyjnej, brak przygotowania na długotrwałe prowadzenie działań bojowych (zarówno w aspekcie operacyjnym, jak i logistycznym), brak realizacji kluczowych założeń operacyjnych (dezintegracja systemu dowodzenia i kierowania przeciwnika), utrata znacznych sił i środków, niskie morale żołnierzy oraz nieskuteczna realizacja procesu mobilizacyjnego. Nie ulega wątpliwości, iż Ukraina w sposób wymierny zwiększyła zdolności sił zbrojnych w stosunku do roku 2014 i poprzez konsekwentny proces zwiększania gotowości wojsk do działania operacyjnego oraz dzięki szerokiemu wsparciu militarnemu oraz politycznemu państw NATO jest w stanie skutecznie organizować i realizować działania obronne oraz przygotowywać się do spodziewanej na lato 2023 roku kontrofensywy. Pomimo faktu, iż dotychczasowe działania operacyjne Federacji Rosyjskiej na Ukrainie nie prowadzą do osiągnięcia zaplanowanych celów „operacji specjalnej”, nie można wykluczyć, iż sytuacja ta ulegnie zmianie w perspektywie kolejnych miesięcy (lub lat) oraz faktu, iż Federacja Rosyjska może podejmować działania zbrojne lub destabilizujące w stosunku do innych państw europejskich (Meissner 2022, s. 144-145).

Na podstawie powyższych argumentów można stwierdzić, iż zmiana kierunku zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską dla Sojuszu Północnoatlantyckiego polega na zmniejszeniu udziału działań niekinetycznych we współczesnych konfliktach zbrojnych, na rzecz intensyfikacji działań o charakterze *stricte* militarnym (zarówno regularnych działań sił zbrojnych, jak i mechanizmów charakterystycznych dla wojny hybrydowej). Głównym celem powyższych działań w ramach rywalizacji międzynarodowej będą prawdopodobnie państwa członkowskie Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz kraje byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Nie oznacza to bynajmniej całkowitej redukcji instrumentarium niemilitarnego w procesie osiągnięcia celów strategicznych w ramach rywalizacji międzynarodowej.

Przypuszcza się, iż Federacja Rosyjska będzie wykorzystywać we współczesnych konfliktach przede wszystkim siły zbrojne, uzupełniane przez punktowe, nieregularne użycie środków niemilitarnych. Siły Zbrojne FR będą w przyszłości prowadzić prawdopodobnie działania zbrojne bez oficjalnego wypowiedzenia wojny, wykorzystywać na szeroką skalę podmioty trzecie w prowadzeniu działań operacyjnych (wojny zastępcze), stosować odstraszenie strategiczne (zarówno nuklearne i niejądrowe) oraz wykorzystywać presję ekonomiczną, dyplomatyczną oraz działania informacyjne (Meissner 2022, s. 139).

Zagrożeniem dla bezpieczeństwa państw Sojuszu Północnoatlantyckiego, które naturalnie nasuwa się w kontekście konfliktu na Ukrainie jest zwiększenie prawdopodobieństwa militarnej agresji Federacji Rosyjskiej na państwa członkowskie Sojuszu Północnoatlantyckiego. Wojna na Ukrainie pokazała, iż Federacja Rosyjska jest gotowa i zdolna do prowadzenia eksterytorialnych działań operacyjnych. Tym bardziej, iż użycie sił zbrojnych w ramach rywalizacji międzynarodowej w celu ustanowienia szerokiej strefy buforowej i odsunięcia wojsk NATO od rdzenia państwa bezpośrednio pokrywa się z celami strategicznymi FR określonymi na najbliższą dekadę. Do 2022 roku działania FR w ramach rywalizacji z Zachodem i szerokiej presji na państwa Europy Środkowo-Wschodniej miały charakter hybrydowych aktywności poniżej granicy otwartego konfliktu zbrojnego. Rosja w sposób ukierunkowany i celowy wykorzystywała instrumenty dyplomatyczne, militarne, ekonomiczne i informacyjne, by destabilizować porządek międzynarodowy, wpływając na decyzje przez władze innych państw w celu realizacji celów FR w wymiarze międzynarodowym (Banasik 2021b). Ocenia się, iż na potencjalne działania Federacji Rosyjskiej mogą być narażone państwa Europy Środkowo-Wschodniej oraz Państwa Bałtyckie. Jest to spowodowane czynnikami ekonomicznymi, kulturowymi i geograficznymi.

Nie bez znaczenia dla bezpieczeństwa państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego jest rola broni nuklearnej w realizacji swoich celów strategicznych przez Federację Rosyjską. Broń jądrowa ma szczególne znaczenie dla kultury strategicznej FR, w której jest ona głównym czynnikiem podnoszącym siłę militarną państwa. Analiza obowiązującej rosyjskiej doktryny militarnej pozwala przypuszczać, iż wykorzystanie w konflikcie zbrojnym przez FR broni nuklearnej może mieć wpływ na jego eskalację, a następnie jego deeskalowanie. Oznacza to, iż w konflikcie zbrojnym Federacja Rosyjska może potencjalnie zrealizować pierwsze uderzenie za pomocą strategicznych sił nuklearnych, następnie przejść na poziom operacyjny i deeskalować konflikt z wykorzystaniem niestrategicznej broni jądrowej. Federacja Rosyjska opiera swoje działania w zakresie odstraszenia strategicznego na strategicznej broni jądrowej, jednak dąży do konsolidacji zdolności w zakresie jej użycia z niestrategiczną bronią nuklearną i bronią precyzyjnego rażenia (Banasik 2021b, s. 130). W odniesieniu do konfliktu na Ukrainie należy dokonać interpretacji zaostrzenia nuklearnej retoryki przez Federację Rosyjską, zauważalną od początku konfliktu na Ukrainie, a której

kulminacja przypadła na marzec 2023 roku. Ocenia się, iż decyzja Władimira Putina o rozmieszczeniu na Białorusi niestrategicznej broni nuklearnej ma po pierwsze znaczenie odstrasżające i jest elementem walki psychologicznej, mającym wpłynąć na percepcję przywódców państw Europy i Stanów Zjednoczonych, co do dalszego wsparcia Ukrainy i zwiększenia potencjału militarnego w perymtrze strategicznym Federacji Rosyjskiej. Decyzję tą można odbierać także jako umocnienie relacji między Moskwą i Mińskiem, traktując lokację broni jądrowej na Białorusi jako „gwarancję bezpieczeństwa” dla Aleksandra Łukaszenki. Po trzecie, lokalizacja potencjału jądrowego na Białorusi może być odbierana jako przyszły argument w rokowaniach pokojowych. Można przypuszczać, iż W. Putin będzie traktował argument o wycofaniu niestrategicznej broni jądrowej z terytorium Białorusi, by zmusić Ukrainę do ustępstw w ramach negocjacji kończących wojnę (DGP 2023). Faktem jest, iż nie zauważono jednoznacznych, konsekwentnych działań Federacji Rosyjskiej, wskazujących na przygotowanie do operacyjnego użycia broni nuklearnej, ale ocenia się, iż siły nuklearne FR mogą zostać przygotowane do uderzenia *ad hoc*, bądź pod fałszywym pozorem ćwiczeń wojskowych. Rozważając ewentualne, potencjalne miejsce ataku jądrowego, można przypuszczać, iż pierwsze uderzenie bronią jądrową może mieć charakter działań demonstracyjnych, dlatego możliwą lokalizacją byłyby prawdopodobnie tereny niezamieszkałe, takie jak basen Morza Czarnego. W innym wariantcie, uderzenie bronią jądrową mogłoby zostać wykorzystane przeciwko wojskom ukraińskim w rejonie linii frontu, jednak z uwagi na dynamikę działań, mobilność oddziałów i ich zdolności bojowe, wykonanie takiego uderzenia pociągałoby za sobą konieczność użycia większej ilości głowic nuklearnych.

Ocenia się, iż istotnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa militarnego państw Sojuszu Północnoatlantyckiego, a zwłaszcza wschodniej flanki Sojuszu jest broń precyzyjnego rażenia, pozostająca w posiadaniu Federacji Rosyjskiej. Doświadczenia wynikające z przebiegu konfliktu na Ukrainie oraz działania FR podejmowane w na rzecz rozszerzania zdolności w zakresie pozyskiwania oraz operacyjnego użycia precyzyjnej broni świadczą o tym, iż ten rodzaj środków walki jest współcześnie i prawdopodobnie będzie w przyszłości jednym z najważniejszych mechanizmów prowadzenia konfliktów zbrojnych. Broń precyzyjnego rażenia jest dla FR środkiem do odstrasżania strategicznego, pozostając w kategorii broni konwencjonalnej. Stanowi więc alternatywę dla użycia broni nuklearnej, obniżającą próg eskalacji konfliktu. Jednocześnie posiadana przez FR broń precyzyjnego rażenia stanowi bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa wszystkich elementów triady nuklearnej (Stacjonarne i niestacjonarne wyrzutnie rakiet strategicznych, okręty podwodne przenoszące pociski rakietowe oraz samoloty – bombowce strategiczne, Banasik 2021b, s. 305) sił zbrojnych państw NATO. Analiza założeń doktrynalnych sił zbrojnych FR pozwala przypuszczać, iż uderzenia za pomocą broni precyzyjnego rażenia na dużą skalę mogą być wykorzystywane dla w szczególności w początkowej fazie działań zbrojnych – w celu wywołania efektu odstrasżającego, deeskalując działania sił zbrojnych

przeciwnika oraz jako narzędzie antydostępowe, dzięki czemu FR zamknie wstęp do kluczowego pod względem operacyjnym obszaru (takiego jak Obwód Królewiecki). Potencjał w zakresie rosyjskiej broni precyzyjnego rażenia stanowią przede wszystkim manewrujące pociski raketowe (poddźwiękowe, naddźwiękowe i hipersoniczne), rakiety balistyczne dalekiego zasięgu oraz bezzałogowe statki powietrzne, zdolne do przenoszenia amunicji precyzyjnej. Wojna na Ukrainie i konflikt w Syrii pozwalają twierdzić, iż FR jest zdolna i gotowa do użycia precyzyjnej broni do niszczenia cywilnej i wojskowej infrastruktury krytycznej i wykonywania uderzeń na pododdziały przeciwnika znajdujące się w pobliżu linii frontu, jak i kluczowe obiekty wojskowe w głębi ugrupowania. W kontekście bezpieczeństwa państw NATO trzeba pamiętać o tym, iż nawet najbardziej zaawansowane technologicznie armie w Europie oraz Stany Zjednoczone Ameryki nie mają wciąż dostatecznych zdolności operacyjnych w zakresie przeciwdziałania zaskakującemu uderzeniu rakiet samonaprowadzających i pocisków przenoszonych przez bezzałogowe statki powietrzne (Johnson 2018, s. 38-45).

Kolejnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa państw Sojuszu Północnoatlantyckiego płynącym ze strony Federacji Rosyjskiej jest zdolność państwa do prowadzenia walki informacyjnej. Działania niekinetyczne, wymierzone w potencjalnego przeciwnika mogą obejmować operacje psychologiczne, dezinformację, *maskirowkę*, walkę elektroniczną oraz propagandę. Głównym celem FR w tym zakresie jest zmuszenie przeciwnika do podjęcia decyzji na korzyść Rosji poprzez wprowadzanie w błąd, polaryzację społeczeństwa, podżeganie mniejszości etnicznych do wystąpień przeciwko legalnej władzy, inspirowanie przewrotów politycznych, czy zakłócenie funkcjonowania kluczowych dziedzin życia państwa poprzez walkę w cyberprzestrzeni (Demus, Grisé, Shokh 2022). W przeciwieństwie do konwencjonalnych działań zbrojnych, w odniesieniu do których można wyróżnić (co prawda, nie zawsze) początek i koniec, tak wojna informacyjna prowadzona jest przez FR w sposób ciągły, zarówno pełniąc rolę katalizatora działań kinetycznych, jak i stanowiąc mechanizm rywalizacji poniżej progu wojny. Analiza i ocena działań informacyjnych, jakie FR zintensyfikowała od roku 2014 wobec Ukrainy i państw NATO pozwala stwierdzić, iż celami Federacji Rosyjskiej w ramach wojny informacyjnej będzie obniżenie jedności wrogiego narodu (państwa), polaryzacja jego społeczeństwa, inspirowanie ruchu antywojennego oraz obniżenie morale sił zbrojnych. Federacja Rosyjska wykorzystuje także narzędzia walki informacyjnej wobec własnych obywateli, stosując dezinformację i propagandę w celu legitymizacji działań podejmowanych wobec innych państw. Należy podkreślić, iż rosyjskie działania w sferze informacyjnej nieustannie ewoluują, będąc częścią koncepcji „wojen nowej generacji”, integrując je z innymi formami oddziaływania na przeciwnika (AWG 2017).

Z dużym prawdopodobieństwem można spodziewać się ewolucji kierunku działań FR w odniesieniu do ostatniego rozszerzenia NATO. Przypuszcza się, iż dołączenie Finlandii do Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz intensyfikacja dążeń akcesyjnych Szwecji będzie w przyszłości mobilizowało Federację Rosyjską do podejmowania działań poniżej progu wojny, mających na celu destabilizację obszaru państw Bałtyckich i Skandynawii. Analiza teorii i praktyki działań FR w ramach rywalizacji międzynarodowej pozwala na stworzenie scenariusza takiej sytuacji, z określonym poziomem niepewności. Należy pamiętać, iż Państwa Bałtyckie zamieszkuje duża ilość ludności rosyjskojęzycznej, a kontekst historyczny i kulturowy dodatkowo może być czynnikiem, który w przypadku podjęcia działań destabilizujących wobec jednego, lub grupy państw może wzmacniać skuteczność destrukcyjnych działań FR. Można przypuszczać, iż ewentualna agresja Federacji Rosyjskiej zacznie się od zaostrzenia presji politycznej i militarnej wobec wrogiego państwa. Powołując się na niesprawiedliwe traktowanie mniejszości rosyjskiej w określonym państwie, FR dążyć będzie do inspirowania protestów i wystąpień przeciw legalnej władzy państwowej, co w efekcie będzie generować głębokie zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego. Federacja Rosyjska stworzy prawdopodobnie fałszywe pozory realnej sytuacji bezpieczeństwa państwa, równoległe głęboko ją destabilizując. Kolejnym krokiem może być podjęcie przez Rosję działań dezinformacyjnych i psychologicznych, mających na celu stworzenie błędnego obrazu rzeczywistości i wpłynięcia na percepcję i decyzje władz wrogich państw, polaryzację społeczeństwa i osłabienie woli społeczeństwa wrogiego państwa co do ewentualnej reakcji na rosyjską agresję. Przypuszcza się, iż FR może starać się zintensyfikować wówczas działalność oficerów wywiadu, siatek agenturalnych, grup dywersyjnych i paramilitarnych, w celu wywołania stanu zagrożenia i chaosu. Kolejnym krokiem może być podjęcie kompleksowych działań w cyberprzestrzeni, paraliż kluczowych sektorów działalności państwa i osłabienie zdolności wrogiego państwa do reakcji na agresję oraz realizacja działań antidostępowych na lądzie i morzu, co utrudni, bądź uniemożliwi siłom zbrojnym Sojuszu Północnoatlantyckiego na wsparcie państwa w przypadku realizacji postanowień Artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego, w przypadku eskalacji działań zbrojnych (Thomas 2017, s. 40-41). W ostatniej kolejności wykorzystana zostanie prawdopodobnie siła zbrojna, natomiast charakter jej użycia oraz intensywność działań militarnych zależeć będzie od wielu innych czynników. Niewykluczone, iż FR szeroko wykorzysta odstraszenie nuklearne do osiągnięcia celów potencjalnej agresji, w przypadku nieskuteczności konwencjonalnych środków prowadzenia walki zbrojnej. Ostatnim elementem (w przypadku sukcesu działań zbrojnych) będzie usankcjonowanie przyszłego (niekorzystnego) statusu politycznego wrogiego państwa.

Działania podejmowane przez Sojusz Północnoatlantycki w celu adaptacji do nowych zagrożeń generowanych przez Federację Rosyjską

Wybuch konfliktu na Ukrainie nie był początkiem procesu optymalizacji działań NATO, a impulsem do intensyfikacji trwającego już procesu redefinicji zdolności i koncepcji działania Sojuszu Północnoatlantyckiego rozpoczętego po 2014 roku. Podważenie przez Federację Rosyjską integralności terytorialnej państw znajdujących się w jej perymetrze strategicznym (Gruzja 2008, Ukraina 2014-2023), wymusiło na Sojuszu Północnoatlantyckim rozwój zdolności do obrony i odstraszenia. NATO od początku wojny na Ukrainie rozwija koncepcję „wysuniętej obrony”, której celem jest posiadanie przez państwa wschodniej flanki NATO takich zdolności do skutecznej obrony terytorium NATO w sytuacji zbrojnej agresji FR, które pozwolą na uniemożliwienie Rosji zdobycia jakiegokolwiek terenu oraz zachowanie zdolności do przerzucenia dodatkowych sił. Kluczowym mechanizmem adaptacyjnym było podniesienie zdolności obronnych państw wschodniej flanki NATO dzięki zwiększeniu ilości żołnierzy wojsk państw członkowskich stacjonujących we wschodniej części Sojuszu. Stworzenie ośmiu Batalionowych Grup Bojowych NATO w krajach wschodniej flanki Sojuszu (Bułgaria, Estonia, Węgry, Łotwa, Litwa, Polska, Rumunia, Słowacja) jest istotnym elementem szerszej strategii dotyczącej zmiany podejścia NATO do odstraszenia i obrony. Sojusz Północnoatlantycki adaptuje zdolności wojsk stacjonujących we wschodniej części NATO dzięki konsekwentnemu zwiększaniu ich liczebności oraz podnoszeniu gotowości do działań operacyjnych, poprzez udział w ćwiczeniach i szkoleniach. Ponadto, wraz z rozpoczęciem rosyjskiej ofensywy na Krymie, Sojusz dążył do wzmocnienia Sił Odpowiedzi NATO, które mają zwiększyć zdolności militarne Sojuszu dzięki zdolności do szybkiego reagowania w sytuacjach deficytu bezpieczeństwa, a przede wszystkim w ramach operacji reagowania kryzysowego. Ocenia się, iż nastąpiła również znaczna ewolucja roli Batalionowych Grup Bojowych Sojuszu Północnoatlantyckiego. Na początku były to niewielkie pododdziały, które nie były przystosowane do prowadzenia obrony kolektywnej i ich obecność miała znaczenie przede wszystkim polityczne. Obecnie, poprzez konsekwentny rozwój zdolności i liczebności tych sił, można mówić o ich wymiernej roli w kształtowaniu bezpieczeństwa militarnego państw wschodniej flanki NATO, z uwagi na ich samowystarczalność oraz mobilność (Lorenz 2022).

Przejawem adaptacji NATO do nowych zagrożeń kreowanych przez FR było ogłoszenie podczas szczytu Sojuszu w Madrycie, w czerwcu 2022 r. nowego modelu sił NATO. Istota tego rozwiązania polega na zwiększeniu liczebności wydzielonych komponentów Sił Odpowiedzi NATO, z czterdziestu do ponad trzystu tysięcy żołnierzy. Siły szybkiego reagowania będą wspierać (w razie konieczności)

utrzymywane na stałe w państwach wschodniej flanki NATO Batalionowe Grupy Bojowe. Co istotne, określone pododdziały sił szybkiego reagowania w ramach nowego modelu byłyby włączone w proces planowania obronnego NATO oraz skrócony zostałby czas osiągnięcia przez nie gotowości do podjęcia działań. Sojusz Północnoatlantyczny zakłada także delegowanie maksymalnie sprecyzowanych zadań do realizacji przez siły szybkiego reagowania oraz przydzielenie im stałych, określonych obszarów odpowiedzialności. Poza wzmocnieniem Batalionowych Grup Bojowych i procesem modernizacji Sił Odpowiedzi NATO, Sojusz Północnoatlantyczny dąży do optymalizacji pożądanych zdolności wojskowych poprzez realizację ćwiczeń, których istotą jest doskonalenie i sprawdzenie możliwości szybkiego przerzutu sił „Szpic NATO”, (ang. Very High Readiness Joint Task Force, VJTF). Sojusz Północnoatlantyczny od 2020 roku powołał inicjatywę „4 x 30”, która zakłada utrzymywanie przez państwa członkowskie NATO na wysokim poziomie gotowości do podjęcia działań operacyjnych trzydziestu batalionów zmechanizowanych, trzydziestu eskadr powietrznych oraz trzydziestu okrętów bojowych, gotowych do działania operacyjnego w czasie nie dłuższym niż trzydzieści dni (Binnendijk, Lindley-French 2021).

Escalacja działań zbrojnych Federacji Rosyjskiej na Ukrainie unaoczniała państwowi Europie, w szczególności położonym na wschodniej flance Sojuszu Północnoatlantycznego, iż w przypadku klęski militarnej Ukrainy, bądź narzucenia jej roli państwa satelickiego FR, perspektywa ich bezpośredniego sąsiedztwa z Federacją Rosyjską jest realna. W tym miejscu odnieść się należy w szczególności do państw, dla których Ukraina jest obecnie buforem terytorialnym, oddzielającym je od Federacji Rosyjskiej. W kontekście adaptacji NATO do zagrożeń kreowanych przez FR, szczególnie w wymiarze militarnym nie sposób pominąć szerokiego wsparcia, jakie Sojusz Północnoatlantyczny przeznaczają na rzecz zwiększania zdolności do działania operacyjnego przez Siły Zbrojne Ukrainy. Od początku pełnoskalowej inwazji FR w roku 2022, główne potrzeby militarne Ukrainy polegały na dostawach sprzętu, uzbrojenia i amunicji. Jeszcze przed wybuchem wojny, w roku 2021 strona amerykańska przekazała Ukrainie sprzęt wojskowy, którego wartość szacuje się na ponad sześćset milionów dolarów. Na przełomie roku 2021 oraz 2022 państwa takie jak: Wielka Brytania, Polska, Czechy, Litwa, Estonia, Łotwa i Dania przyłączyły się do wsparcia w zakresie dostarczania uzbrojenia i sprzętu wojskowego dla Ukrainy. W pierwszych tygodniach wojny, dostawy realizowane przez państwa członkowskie Sojuszu na rzecz Ukrainy koncentrowały się na trzech zasadniczych kategoriach: broni indywidualnej, wyposażeniu ochronnym (hełmy, kamizelki z wkładami balistycznymi) oraz urządzeniom optoelektronicznym. Wraz ze spowolnieniem rosyjskiej ofensywy i stabilizacją linii frontu, państwa NATO w ramach relacji bilateralnych rozpoczęły donacjęczołgów, bojowych wozów piechoty oraz broni artyleryjskiej. Przełomowym momentem w procesie planowania i realizacji dostaw sprzętu i uzbrojenia dla Ukrainy było utworzenie Grupy Kontaktowej ds. Wsparcia Ukrainy (ang. Ukraine Defence Contact Group). Spośród 54 państw zrzeszonych w ramach

organizacji, 31 to członkowie Sojuszu Północnoatlantyckiego, które są zarazem najbardziej aktywnymi donorami wsparcia militarnego dla Ukrainy. Powołanie struktury oraz skoordynowana praca w jej ramach spowodowała intensyfikację realizowanych dostaw sprzętu i uzbrojenia wojskowego, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Zwiększono dostawy nowego uzbrojenia, przekazano Ukrainie systemy obrony powietrznej, w tym baterie PATRIOT, samoloty myśliwskie oraz zwiększono ilość przekazywanych przez państwa Europy Zachodniej czołgów i bojowych wozów piechoty. Największym dostawcą sprzętu i uzbrojenia dla Ukrainy są Stany Zjednoczone. Szacuje się, iż USA jest dostawcą ponad pięćdziesięciu procent wsparcia militarnego, jakie Ukraina otrzymała od początku wojny. Liderami w zakresie dostarczania sprzętu i uzbrojenia wojskowego oprócz USA są: Wielka Brytania, Polska, Państwa Bałtyckie oraz Czechy. Wsparcie państw Sojuszu Północnoatlantyckiego dla Ukrainy umożliwiło prowadzenie skutecznej obrony wobec rosyjskiej agresji oraz pozwoliło na podjęcie działań ofensywnych (Tarociński, Wilk 2023).

Istotnym skutkiem eskalacji działań zbrojnych Federacji Rosyjskiej na Ukrainę jest wzrost dążeń akcesyjnych państw, które jeszcze kilka lat temu nie były jednoznacznie zdecydowane, co do dołączenia do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Dołączenie Finlandii do NATO oraz prawdopodobne włączenie Szwecji w poczet państw Sojuszu w perspektywie najbliższego roku pokazuje, iż w turbulentnym środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego Sojusz Północnoatlantycki pozostaje najważniejszą instytucją bezpieczeństwa kolektywnego. Zauważalne, iż państwa te, dotychczasowo uważane za „bezaliansowe” (oprócz współpracy bilateralnej między sobą) dążą do silniejszej kooperacji w zakresie obronności ze Stanami Zjednoczonymi. Szwecja i Finlandia będą dążyć do dostosowania swoich doktryn obronnych, ukierunkowując je na większą współpracę międzynarodową w zakresie pozyskiwania zdolności do zapewniania bezpieczeństwa regionalnego.

Nie bez znaczenia dla Sojuszniczej architektury bezpieczeństwa jest wzmocnienie obecności Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych na wschodniej flance NATO. Analiza obecnego i przyszłego zaangażowania sił zbrojnych USA w Europie pozwala stwierdzić, iż konflikt na Ukrainie doprowadził do wzmocnienia obecności Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych na starym kontynencie. W trakcie madryckiego szczytu NATO prezydent Stanów Zjednoczonych ogłosił plan wzmocnienia ilościowego oraz jakościowego obecności sił zbrojnych we wschodniej części Sojuszu. Zadeklarowano utworzenie brygady, której dowództwo znajdować będzie się w Rumunii. W Poznaniu utworzono wysunięte stanowisko dowodzenia reaktywowanego V Korpusu US Army, które ma zostać wzmocnione batalionem wsparcia dowodzenia. W zamyśle administracji Joe Bidena jest także utworzenie w Niemczech wysuniętego dowództwa brygady obrony przeciwlotniczej oraz batalionu obrony powietrznej krótkiego zasięgu. Na Wyspach Brytyjskich zostaną utworzone dwie eskadry statków powietrznych klasy F-35A. W Hiszpanii, liczba

amerykańskich niszczycieli raketowych zostanie zwiększona z czterech, do sześciu statków. Od stycznia 2022 roku do Europy skierowano ponad dwadzieścia tysięcy amerykańskich żołnierzy, z czego połowa stacjonuje w Polsce. Do Niemiec skierowano Brygadową Grupę Bojową, a mniej liczne pododdziały rozlokowano na Słowacji, Węgrzech i w Bułgarii. Lotnictwo Państw Bałtyckich zostało wzmocnione amerykańskimi śmigłowcami szturmowymi (Gotkowska, Tarociński 2022).

Istotne znaczenie dla rozwoju zdolności militarnych Sojuszu mają indywidualne działania państw członkowskich w zakresie zwiększania liczebności armii oraz procesu pozyskiwania sprzętu i uzbrojenia. Dobrym przykładem jest intensyfikacja zakupów w sektorze obronnym, jaką realizują Polska oraz trzy Kraje Bałtyckie – Litwa, Łotwa i Estonia. Rzeczpospolita Polska w latach 2022-2023 dokonała znaczących zakupów, które mają zwiększyć ilościowy i jakościowy potencjał sił zbrojnych. Zauważa się, iż rodzaj pozyskiwanego uzbrojenia wprost wskazuje na wnioski płynące z wojny na Ukrainie. Najistotniejszymi zrealizowanymi przez Polskę zakupami było pozyskanie koreańskich czołgów klasy K2, amerykańskich ABRAMS oraz koreańskich wieloprowadnicowych wyrzutni rakiet K239 i armatohaubic K9. Polska zakupiła również śmigłowce wielozadaniowe AW149 i samoloty bojowe FA-50. Kluczowe z punktu widzenia położenia geograficznego Polski wydaje się zakupienie systemów artylerii raketowej dalekiego zasięgu HIMARS. Priorytetowym celem bałtyckiej trójki jest rozbudowa posiadanej infrastruktury wojskowej, pozyskanie środków obrony powietrznej oraz nowoczesnej broni artyleryjskiej. W chwili obecnej w państwach bałtyckich istnieje niewystarczająca ilość obiektów szkoleniowych, która utrudnia proces pozyskiwania zdolności w zakresie interoperacyjności sił zbrojnych z armiami sojuszniczymi oraz procesu sprawdzania zdolności w ramach ćwiczeń wojskowych. W zakresie broni artyleryjskiej, Estonia zdecydowała się na pozyskanie dodatkowej ilości armatohaubic, z 24 do 36 sztuk (armatohaubice K9). Litwini zakupili 18 armatohaubic CAESAR, zwiększając ich liczbę w sumie do 39 egzemplarzy. Wszystkie wymienione państwa wystosowały natomiast zapytania ofertowe do Stanów Zjednoczonych w sprawie nabycia systemów artylerii raketowej dalekiego zasięgu HIMARS (docelowo 20 sztuk). W zakresie obrony przeciwlotniczej, Estonia i Litwa zdecydowały się na zakup zestawów przeciwlotniczych PIORUN, produkcji polskiej. Łotwa pozyskała natomiast system RBS 70 szwedzkiej produkcji. Państwa Bałtyckie, oprócz zakupów w priorytetowych obszarach dążą do zwiększenia zdolności operacyjnych wojsk lądowych. Litwa pozyskała już 500 pojazdów opancerzonych JLTV produkcji amerykańskiej oraz rozważa zakup 120 egzemplarzy transporterów opancerzonych BOXER produkcji niemieckiej. Estonia intensywnie dąży do pełnej modernizacji uzbrojenia osobistego żołnierzy, natomiast władze Łotwy rozważają wprowadzenie obowiązkowej służby wojskowej (która obowiązuje na Litwie i w Estonii) (OSW 2023).

Dokonanie szczegółowej prognozy kierunku przyszłego zaangażowania NATO, podejmowanego na rzecz optymalizacji zdolności obronnych jest zadaniem wymagającym, ponieważ dużą niewiadomą stanowi przebieg konfliktu na Ukrainie oraz jego ostateczny rezultat. Niezależnie od skutków wojny przypuszcza się, iż Sojusz Północnoatlantycki największy nacisk położy na szeroko pojęte zdolności do obrony i odstraszania. Współcześnie Sojusz dąży do rozwoju zdolności do „odstraszania przez odmowę” (ang. Deterrence by denial), czyli rozwoju potencjału (przede wszystkim militarnego) w celu zakomunikowania Federacji Rosyjskiej o braku sensu podejmowania jakichkolwiek działań zbrojnych przeciw państwu Sojuszu Północnoatlantyckiego, ponieważ takie działanie w konfrontacji z siłą militarną, jaką dysponuje NATO nie doprowadzi do realizacji celów operacyjnych FR. Bieżący konflikt na Ukrainie pokazał dobitnie, iż należy zmienić podejście do obrony terytorium Sojuszu Północnoatlantyckiego. Zrozumiano, iż w razie agresji FR na państwo członkowskie NATO nie można myśleć o jego wsparciu, licząc na odzyskanie zajętego w pierwszych kilku dniach terenu, siłami które (jeśli FR nie zastosuje mechanizmów antydostępowych) będą przemieszczać się z głębi kontynentu i zza oceanu. Podczas pierwszego tygodnia wojny na Ukrainie, Federacja Rosyjska zajęła obszar terenu, który odpowiadał wielkości niektórych Państw Bałtyckich. Postuluje się wobec tego przygotowanie do operacyjnego działania „tu i teraz”, dzięki wzmocnieniu zdolności w zakresie manewru, pozyskiwania sprzętu i uzbrojenia, dowodzenia i bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni (Erlanger 2023).

Kluczowym dla zwiększenia potencjału militarnego państw członkowskich Sojuszu wydaje się zwiększenie wydatków na obronę. Dwa procent produktu krajowego brutto powinno stać się dolną granicą, poniżej której żadne z państw NATO nie powinno zejść. Efekt wojny na Ukrainie i tym samym prawdopodobieństwo realnego zagrożenia militarną agresją ze strony FR rzuca na amplitudę wydatków na obronę przez niektóre państwa Europy na przestrzeni ostatniej dekady. Litwa i Łotwa niemal potroiły swoje wydatki na obronę od 2014 do 2022 roku, natomiast dla Słowacji i Węgier wydatki te były o siedemdziesiąt procent wyższe w roku 2022, niż w roku 2014 (NATO 2022a). Większe nakłady na obronność to warunek *sine qua non* do wdrożenia strategii ukierunkowanej na skuteczne odstraszanie i obronę, która wymaga procesu pozyskiwania sprzętu i uzbrojenia, zwiększania interoperacyjności oraz podnoszenia możliwości bojowych sił zbrojnych państw NATO do prowadzenia obrony kolektywnej (NATO 2022b).

Ocenia się, iż jedyną skuteczną reakcją na rosyjską retorykę dotyczącą zwiększenia prawdopodobieństwa użycia broni jądrowej na Ukrainie bądź w przypadku któregośkolwiek państwa członkowskiego NATO jest kompleksowe rozwijanie zdolności Sojuszu Północnoatlantyckiego w zakresie odstraszania nuklearnego. Nie można przecenić znaczenia pozyskiwania przez NATO zdolności w tym obszarze, ponieważ w obecnych uwarunkowaniach bezpieczeństwa międzynarodowego

broń jądrowa jest obok konwencjonalnych sił zbrojnych podstawą do skutecznego odstraszania i obrony wobec potencjalnej agresji FR. Należy zatem rozważyć zwiększanie nakładów finansowych przeznaczanych na rozwój broni jądrowej, infrastruktury wykorzystywanej do jej przechowywania oraz środków przenoszenia. Kluczowym w tym zakresie wydaje się zakup przez niektóre państwa Sojuszu Północnoatlantyckiego statków powietrznych podwójnego zastosowania (ang. Dual capable aircraft). Obok zdolności do uderzeń za pomocą konwencjonalnej amunicji, maszyny te pozwalają przenosić ładunki jądrowe w ramach programu *NATO Nuclear Sharing*. Ocenia się, iż zwiększenie zdolności operacyjnych w zakresie użycia broni nuklearnej zapewni intensyfikacja sojuszniczych ćwiczeń z zakresu odstraszania nuklearnego, podobnych do zrealizowanego w październiku 2022 roku ćwiczenia pod kryptonimem „Steadfast noon” (NATO 2022c). Przypuszcza się, iż Sojusz Północnoatlantycki powinien położyć nacisk na szkolenie pododdziałów sił powietrznych i indywidualnego wyszkolenia pilotów w zakresie ćwiczenia procedur przenoszenia ładunków nuklearnych i wykonywania uderzeń na cele naziemne. Ocenia się, iż rozmieszczenie w wybranych krajach państw NATO w Europie Środkowo-Wschodniej broni jądrowej mogłoby mieć istotną wartość odstraszającą, o ile proces ten zostanie właściwie zaplanowany, a lokalizacja ewentualnej broni nuklearnej będzie rzeczywiście powiązana z rozwojem zdolności sił zbrojnych w zakresie składowania ładunków, ochrony miejsc ich przechowywania, przenoszenia ładunków i wykonywania uderzeń (Hernandez 2022).

Adaptacja Sojuszu Północnoatlantyckiego do wyzwań i zagrożeń, jakie kreuje Federacja Rosyjska w okresie ostatniej dekady powinny zmobilizować NATO do intensyfikacji procesu pozyskiwania uzbrojenia i sprzętu wojskowego, który będzie predysponował siły zbrojne państw członkowskich do budowy (wzmocnienia) zdolności w kluczowych dziedzinach walki. Po pierwsze, należy dążyć do podniesienia efektywności i odporności systemów dowodzenia i kierowania oraz środków łączności i komunikacji. Kluczowym aspektem jest także zdolność do pozyskiwania i wykorzystywania informacji (obrazów) rozpoznawczych i wywiadowczych, które pozyskiwane są w czasie rzeczywistym dzięki dostępowi do urządzeń satelitarnych, również komercyjnych. Ocenia się, iż nakłady finansowe powinny zostać przeznaczone na zakup nowoczesnych środków rażenia precyzyjnego (w tym broni hipersonicznej), systemów obrony powietrznej, narzędzi antydostępowych, środków walki elektronicznej i walki w cyberprzestrzeni, bezzałogowych statków powietrznych (szczególnie dronów rozpoznawczych i amunicji krążącej), broni przeciwpancernej oraz statków powietrznych zdolnych do przenoszenia ładunków nuklearnych. Wydatki ponoszone przez państwa członkowskie Sojuszu Północnoatlantyckiego powinny być przeznaczane również na wzmocnienie odporności (zdolności do przetrwania) elementów infrastruktury państwa w kontekście zagrożeń militarnych i niekinetycznych. Mowa w tym miejscu o zapewnieniu

ciągłości dostawy podstawowych zasobów: energii, wody, paliwa, jak również posiadaniu przez państwo drożnych linii komunikacyjnych, systemów łączności (zapasowej) i ogólnego przygotowania społeczeństwa na funkcjonowanie w warunkach kryzysu (Chekinov, Bogdanov 2013).

Doświadczenia płynące z wojny na Ukrainie pozwalają przypuszczać, iż należy rozważyć *reshaping* strategii i taktyki prowadzenia działań zbrojnych. W dobie broni precyzyjnego rażenia, dronów i wszechobecnych zdjęć satelitarnych należy dążyć do takiej konfiguracji organizacyjnej pododdziałów, która pozwoli na szybkie i skryte wejście do walki, przemieszczanie się i zapewnienie warunków przetrwania wojsk na teatrze. Należy unikać koncentracji długich kolumn logistycznych lub liczebnych formacji piechoty. Zasadnym będzie również rekonfiguracja posiadanego przez wojska sprzętu, z broni osobistej (karabinków, karabinów maszynowych), w stronę lekkiej broni przeciwpancernej, dronów, przenośnych przeciwlotniczych zestawów raketowych i środków zakłócania elektronicznego (Hammes 2023, s. 20-23).

Co istotne, przykład wojny na Ukrainie niesie za sobą również wnioski nie tylko odnoszące się do operacyjnego użycia sił zbrojnych, ale także strategii wojny i całego procesu preparacyjnego. Bardzo istotną rolę, w kontekście procesu planowania działań zbrojnych w obecnych czasach odgrywają gry wojenne. Planowanie ukraińskiej kontrofensywy wiosną 2023 roku obejmuje szerokie wykorzystanie modelowania i ćwiczeń symulacyjnych, które pozwalają na wybór i uszczegółowienie optymalnego wariantu działania sił zbrojnych (PAP 2022). Kluczową zdolnością sił zbrojnych w obecnym środowisku walki jest adaptacja do zmieniającej się sytuacji operacyjnej. Osiągana zarówno dzięki wiedzy i zdolnościom dowódców szczebla taktycznego i operacyjnego pozwala na realizację nieszablonowych zamiarów działania. Wojna na Ukrainie pokazała, iż jednym z kluczowych czynników prowadzących do zwycięstwa jest terminowa i efektywna logistyka. Rosyjskie błędy w zakresie zaopatrzenia pozwalają na wyciągnięcie kluczowych wniosków. Siły Zbrojne Federacji Rosyjskiej w przygotowaniu do wojny opierały się na dostarczaniu zaopatrzenia logistycznego drogą kolejową, jak najbliższej walczących pododdziałów, natomiast transport kołowy wykorzystywany był do na ostatnim odcinku linii zaopatrzenia („logistyka ostatniej mili”). Ten sposób dostarczania środków zaopatrzenia okazał się jednak nieskuteczny z uwagi na niewystarczające zasoby transportowe. Po drugie, rosyjska logistyka wojenna wydaje się nie być skorelowana z procesem planowania operacji. Sposób realizowania zaopatrzenia wojsk prawdopodobnie był dostosowany do wariantu działania wojsk, co uniemożliwiło pełną synchronizację obu procesów (Brząkała 2022, s. 30-31).

Szeroko pojęte odstraszenie i obrona, które będą filarami współczesnej strategii działania Sojuszu Północnoatlantyckiego wymagają kompleksowych działań, w zakresie zabezpieczenia przyszłych działań w zakresie infrastruktury i logistyki. Należy więc rozważyć rozbudowę systemu dostaw kluczowych zasobów (rurociągi paliwowe), utworzenie infrastruktury zapewniającej alternatywne funkcjonowanie państwa w czasie wojny (nowoczesne, wentylowane schrony umożliwiające działanie operacyjne administracji

i podmiotów referencyjnych bezpieczeństwa). Ponadto, zasadnym byłoby organizowanie sojuszniczych ćwiczeń, których celem byłoby sprawdzanie zdolności do wykonywania zadań z zakresu logistyki wojny, na większą skalę niż dotychczas, w przygodnym terenie (Lorenz 2022).

Wnioski

Wnioski z przeprowadzonych badań świadczą o tym, iż genezą nowych wyzwań i zagrożeń dla Sojuszu Północnoatlantyckiego jest rewizjonistyczna polityka Federacji Rosyjskiej, która jako narzędzia do realizacji swych celów na arenie międzynarodowej wykorzystuje siłę militarną i niekinetyczne formy oddziaływania. Głównym celem FR jest w tym kontekście przywrócenie dominacji na terytorium państw byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i odsunięcie Sojuszu Północnoatlantyckiego od granic Federacji Rosyjskiej. Wojna na Ukrainie pokazała gotowość FR do naruszania suwerenności terytorialnej niepodległych państw w celu osiągnięcia określonych celów strategicznych polityki krajowej i międzynarodowej. Nie można wykluczyć, iż w perspektywie dekady Federacja Rosyjska może zdecydować się na podjęcie działań wobec państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego, w formie agresji militarnej, działań hybrydowych poniżej progu wojny, rywalizacji ekonomicznej, politycznej, czy wojny w cyberprzestrzeni. Niewykluczone, iż Federacja Rosyjska w konfrontacji z NATO będzie wykorzystywać jądrowe i nie-nuklearne środki odstraszenia strategicznego. W związku z powyższym, zagrożenia dla państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego związane mogą być z bezpieczeństwem militarnym, publicznym, ekonomicznym i społecznym. Ewolucja zagrożeń generowanych przez Federację Rosyjską polega na przesunięciu środka ciężkości wykorzystywanych mechanizmów rywalizacji międzynarodowych w stronę siły zbrojnej. Instrumenty militarne oddziaływania będą prawdopodobnie w perspektywie przyszłej dekady głównym środkiem osiągnięcia celów strategicznych przez Federację Rosyjską. Ocenia się, iż FR nie zrezygnuje ze środków niekinetycznych w przyszłych konfliktach, jednak instrumentarium to będzie elementem katalizującym pierwszoplanowe działania militarne (w tym pełnoskalową interwencję zbrojną). Sojusz Północnoatlantycki powinien być przygotowany w pierwszej kolejności do realizacji odstraszenia strategicznego, realizacji zadań obrony kolektywnej oraz budowania kluczowych zdolności odporności cywilnych filarów funkcjonowania państw członkowskich w czasie ewentualnej wojny z Federacją Rosyjską.

Sojusz Północnoatlantycki, od momentu rosyjskiej inwazji na Krym w roku 2014 adaptował kierunek działania, zarówno na poziomie politycznym, jak i w obszarze zdolności militarnych. Wojna na Ukrainie była impulsem do intensyfikacji trwającego już procesu adaptacji Sojuszu

Północnoatlantyckiego do wyzwań i zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską. W trakcie procesu badawczego ustalono, iż adaptacja NATO wiąże się z pozyskiwaniem zdolności do obrony i odstraszania. Trwający proces rozwoju zdolności sił zbrojnych NATO do odstraszania strategicznego wiąże się z intensywnym procesem zwiększania liczebności oraz pozyskiwania nowoczesnego uzbrojenia i sprzętu wojskowego, przede wszystkim przez państwa wschodniej flanki NATO oraz optymalizacji zdolności i koncepcji operacyjnego użycia wojsk Sojuszu Północnoatlantyckiego. W kontekście adaptacji NATO do współczesnych wyzwań środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego należy podkreślić wagę działań podejmowanych przez Stany Zjednoczone w Europie. Nie można przecenić faktu, iż wzmocnienie obecności sił zbrojnych USA na kontynencie, szczególnie w centralnej i środkowej części Europy jest jednym z głównych czynników, które pozwalają na obiektywne podniesienie poziomu bezpieczeństwa państw regionu. Tworzenie nowych jednostek i dowództw w Europie, relokacja i podnoszenie liczebności istniejących związków taktycznych, wsparcie procesu szkolenia państw sojuszniczych, czy eksport najnowocześniejszego uzbrojenia, które realizują Stany Zjednoczone to filar procesu zapewniania bezpieczeństwa kolektywnego. Mechanizmem adaptacyjnym NATO do nowych zagrożeń generowanych przez Federację Rosyjską był także ogromny wysiłek państw członkowskich, które wspólnie realizowały szerokie wsparcie dla strony ukraińskiej. Największą wagę w kontekście bezpieczeństwa Ukrainy miały sojusznicze dostawy uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz udzielanie dostępu do danych rozpoznawczych i wywiadowczych. Poza tym, działania polityczne i wysiłek dyplomatyczny NATO oraz poszczególnych państw członkowskich to istotne zaplecze podejmowanych działań w zakresie wspierania procesu budowania zdolności operacyjnych Sił Zbrojnych Ukrainy. Istotnym przejawem adaptacji NATO do wyzwań i zagrożeń współczesnego środowiska bezpieczeństwa jest nacisk na zwiększanie potencjału militarnego państw członkowskich Sojuszu. Proces ten widoczny jest szczególnie w odniesieniu do państw Środkowej i Wschodniej Europy oraz Państw Bałtyckich. Zwiększenia wydatków na obronność, zmiany w doktrynach obronnych, dążenia do ścisłej współpracy w dziedzinie obronności i pozyskiwanie nowoczesnego uzbrojenia to bezpośredni skutek ofensywnego użycia Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej na Ukrainie. Prognoza przyszłych działań adaptacyjnych NATO do wyzwań i zagrożeń środowiska bezpieczeństwa pozwala przypuszczać, iż państwa Sojuszu Północnoatlantyckiego będą dążyć do zwiększenia posiadanych zdolności w zakresie operacyjnego użycia sił zbrojnych, pozyskiwania sprzętu i uzbrojenia oraz modyfikacji niektórych założeń operacyjnych i taktycznych, w związku z wnioskami płynącymi z konfliktu na Ukrainie. Przypuszcza się, iż nacisk położony zostanie na zdolności w zakresie rażenia precyzyjnego środkami artyleryjskimi, rozwoju amunicji krążącej, zdolności w zakresie rozpoznania i wywiadu, dowodzenia, bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni i budowania szeroko pojętej „odporności” państw na zagrożenia.

Ocenia się, iż Sojusz Północnoatlantyki powinien rozwijać zdolności w zakresie odstraszania strategicznego, zarówno odnosząc się do niejądrowych, jak i nuklearnych środków rażenia. Dodatkowo, przypuszcza się, iż duży nacisk położony zostanie na rozwój odpornej i terminowej logistyki, zwłaszcza logistyki pola walki („logistyki ostatniej mili”). Na podstawie przeprowadzonych badań można się spodziewać dalszych wzrostów wydatków na obronność wśród Państw Bałtyckich, jak i państw wschodniej flanki NATO.

BIBLIOGRAFIA

- [1] AWG, 2017. Russian new generation Warfare Handbook. Asymmetric Warfare Group, U.S. Army, Maryland: US Army [online]. Dostępne pod adresem: <https://info.publicintelligence.net/AWG-RussianNewWarfareHandbook.pdf> [dostęp: 21 kwietnia 2023]
- [2] Banasik, M., 2021. Rywalizacja, presja i agresja Federacji Rosyjskiej, Warszawa: Difin.
- [3] Banasik, M., 2021. Znaczenie odstraszania strategicznego dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Przegląd wschodnioeuropejski 12.
- [4] Banasik, M., 2022. Odstraszanie strategiczne mechanizmem prowadzenia przez Federację Rosyjską rywalizacji międzynarodowej. Przegląd wschodnioeuropejski nr 13 [online]. Dostępne pod adresem: http://www.uwm.edu.pl/cbew/2022-13-1/13_Banasik-M.pdf [dostęp: 15 kwietnia 2023]
- [5] Binnendijk, H., Lindley-French J., 2021. Prioritize NATO's core task: collective defense [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.defensenews.com/opinion/commentary/2021/11/23/prioritize-natos-core-task-collective-defense/> [dostęp: 2 maja 2023].
- [6] Brząkała M., 2022. Wpływ pandemii oraz ataku Rosji na Ukrainę na logistykę ostatniej mili z uwzględnieniem rozwoju zachowań konsumenckich oraz globalnych łańcuchów dostaw. Debiuty Studenckie 2022; Logistyka i transport.
- [7] Chekinov, S. G., Bogdanov, S.A., 2013. The Nature and Content of a New-Generation War. Military Thought nr 4 [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.semanticscholar.org/paper/The-Nature-and-Content-of-a-New-Generation-War-Chekinov-Bogdanov/c8874593b1860de12fa40dadcae8e96861de8ebd> [dostęp: 23 maja 2023].
- [8] Demus, A., Grisé, M., Shokh, Y., 2022. Rivalry in the Information Sphere: Russian Conceptions of Information Confrontation, Santa Monica: RAND Corporation.
- [9] DGP, 2023. Dlaczego Putin chce rozmieścić broń nuklearną na Białorusi? Oto trzy powody [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/86893-07,wladimir-putin-rozmieszczenie-broni-nuklearnej-na-bialorusi.html> [dostęp: 20 kwietnia 2023]
- [10] Erlanger, S., 2023. Russian Invasion of Ukraine Revolutionizes NATO Military Strategy [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.nytimes.com/2023/04/17/world/europe/nato-russia-ukraine-war.html> [dostęp: 06 maja 2023].
- [11] Fukuyama, F., 2000. Koniec historii, Poznań: Z-sk i Spółka.
- [12] Gotkowska, J., Tarociński, J., 2022. Co po Madrycie? Szczyt NATO, a bezpieczeństwo wschodniej flanki [online]. Dostępne pod adresem: https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2022-07-05/co-po-madrycie-szczyt-nato-a-bezpieczenstwo-wschodniej-flanki#_ftn17 [dostęp: 05 maja 2023].
- [13] Hammes, T. X., 2023. Game-changers: Implications of the Russo-Ukraine War for the Future of Ground Warfare, Waszyngton: Atlantic Council.

- [14] Hernandez G. R., 2022. Poland Reignites Nuclear Sharing Conversation [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.armscontrol.org/act/2022-11/news/poland-reignites-nuclear-sharing-conversation> [dostęp: 23 maja 2023].
- [15] Instytut Europy Środkowej. 2023. Niejednoznaczne podejście Węgier do NATO [online]. Dostępne pod adresem: <https://ies.lublin.pl/komentarze/niejednoznaczne-podejscie-wegier-do-nato/> [dostęp: 26 maja 2023].
- [16] Johnson, D., 2018. Russia's Conventional Precision Strike Capabilities, Regional Crises, and Nuclear Thresholds. Livermore Papers on Global Security nr 3 [online]. Dostępne pod adresem: <https://cgsr.llnl.gov/content/assets/docs/Precision-Strike-Capabilities-report-v3-7.pdf> [dostęp: 06.06.2023 r.].
- [17] Kasprzycki, D., Mickiewicz, P., Od „konfliktu hybrydowego” do działań konwencjonalnych? Koncepcja oddziaływania militarnego Rosji, ze szczególnym uwzględnieniem zmian po 2018 roku. Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego nr 25.
- [18] Lorenz, W., 2022. Wysunięta obrona - nowe podejście do polityki obrony i odstraszenia NATO [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.pism.pl/publikacje/wysunieta-obrona-nowe-podejscie-do-polityki-obrony-i-odstraszenia-nato> [dostęp: 4 maja 2023].
- [19] Meissner, J., 2022. Rosyjska koncepcja wojny nowej generacji w świetle pierwszych doświadczeń z wojny w Ukrainie. Roczniki Nauk Społecznych nr 4 [online]. Dostępne pod adresem: <https://ojs.tnkul.pl/index.php/rns/article/view/17783/16761> [dostęp: 15 kwietnia 2023].
- [20] Menkiszak, M., 2023. Wygrać wojnę z Rosją. O kontrstrategii Zachodu wobec Moskwy. Punkt widzenia nr 89 [online]. Dostępne pod adresem: https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/PW_89_Wygrac-wojne-z-Rosja_net_0.pdf [dostęp: 25 maja 2023].
- [21] NATO, 2022. Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2022) [online]. Dostępne pod adresem: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/3/pdf/230321-def-exp-2022-en.pdf [dostęp: 08 maja 2023].
- [22] NATO, 2022. Deterrence and defence [online]. Dostępne pod adresem: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_133127.htm [dostęp: 10 maja 2023].
- [23] NATO, 2022. NATO's annual nuclear exercise gets underway [online]. Dostępne pod adresem: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_208399.htm [dostęp: 12 maja 2023].
- [24] OSW, 2023. Wschodnia flanka NATO po roku wojny – mobilizacja różnych prędkości [online]. Dostępne pod adresem: https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-02-21/wschodnia-flanka-nato-po-roku-wojny-mobilizacja-roznych#_ftn1 [dostęp: 06 maja 2023].
- [25] PAP, 2022. „NYT”, Ukraińska ofensywa wynikiem narad i gier wojennych z USA i Wielką Brytanią [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1424322%2Cnyt-ukrainska-ofensywa-wynikiem-narad-i-gier-wojennych-z-usa-i-wielka> [dostęp: 25 maja 2023].
- [26] Paździorek, P., 2023. Operacyjne aspekty koncepcji A2/AA. Wiedza Obronna nr 2 [online]. Dostępne pod adresem: <http://wiedzaobronna.edu.pl/index.php/wo/article/view/104/109> [dostęp: 20 kwietnia 2023].
- [27] Polskie Radio 24, 2023. Macron wzywa do „strategicznej autonomii Europy”. Ekspert: Francja dezawuuje znaczenie NATO [online]. Dostępne pod adresem: <https://polskieradio24.pl/5/1223/artukul/3150180,macron-wzywa-do-strategicznej-autonomii-europy-ekspert-francja-dezawuuje-znaczenie-nato> [dostęp: 26 maja 2023].
- [28] Reach, C., 2022. Book Review: „Escalation and Deescalation of Crises, Armed Conflicts, and Wars” [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.rand.org/blog/2022/04/book-review-escalation-and-deescalation-of-crises-armed.html> [dostęp: 20 kwietnia 2023].

-
- [29] Tarociński J., Wilk A., 2023. Dostawy broni – konieczność dla Ukrainy, wyzwanie dla Zachodu [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-05-11/dostawy-broni-koniecznosc-dla-ukrainy-wyzwanie-dla-zachodu> [dostęp: 05 maja 2023].
- [30] Thomas, T., 2017. The Evolving Nature of Russia's Way of War [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/English-Edition-Archives/July-August-2017/Thomas-Russias-Way-of-War/> [dostęp: 2 maja 2023].